

**Sirok, Törökasztal és Bálványkövek kaptárkövek
természeti emlék kezelési terve**

Megalapozó dokumentáció

1. Általános adatok

1.1. A tervezési terület azonosító adatai

Közigazgatási elhelyezkedése, kiterjedése/nagysága:

Megye: Heves megye

Település: Sirok

Sirok 0196/4 helyrajzi számú ingatlanból 16898,135 m², azaz 1,69 ha a

736004,063	289282,750
736063,375	289340,031
736070,813	289347,156
736090,438	289359,094
736135,375	289364,750
736181,688	289318,250
736152,000	289250,156
735993,188	289229,906
735975,375	289266,000
735998,875	289277,688

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A terület védettségi kategóriája: **helyi jelentőségű védett természeti terület, természeti emlék**

Védett terület neve: **Törökasztal, Barát-Apáca sziklaképződmények, Sirok, Törökasztal és Bálványkövek kaptárkövek természeti emlék**

Törzskönyvi száma: -

Védetté nyilvánító jogszabály: **Sirok Község 9/2010. (V. 29.) Önkormányzati rendelete**

Természetvédelmi kezelésért felelős szerv: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

A működési területe szerint érintett nemzetipark-igazgatóság: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: **Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség**

Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma: **nem része Natura 2000 területnek**

1.2. A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkövek fennmaradásának biztosítása.

A kaptárkövek környezetében található védett növény- és állatfajok, életközösségek megőrzése, életfeltételeik zavartalanságának és fennmaradásának biztosítása.

A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.

A terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatási feltételek fejlesztése.

1.3. Ingatlan-nyilvántartási adatok

Település neve	Hrsz/alrészlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyonkezelő
Sirok	0196/4 ⁽¹⁾ *	27,9805	erdő	magán	magántulajdonos

(1) - Víz-és szennyvízvezeték szolgálmi jog – Kincstári Vagyoni Igazgatóság

* - a terület által csak részben érintett ingatlan

1.4. A tervezési területre vonatkozó egyéb hatályos előírások

Helyi jelentőségű védett területté nyilvánító rendelet:

Sirok Község 9/2010. (V. 29.) Önkormányzati rendeletének 7. sz. függeléke szerint: „helyi jelentőségű természetvédelmi területek, értékek a „...sziklaképződmények: Barát-Apáca, Törökasztal, Szfinx”...”.

A rendelet 1. sz. függeléke szerint a Törökasztal (kaptárkövek) 0192/9, 0192/17, 0194, 0196/4 helyrajzi számú területek régészeti érintettségű területek.

Településrendezési terv:

Sirok Község Településszerkezeti Tervéről szóló 52/2010. (06.28.) önkormányzati határozata, valamint Szabályozási Tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról szóló 9/2010. (VI.29.) önkormányzati rendelete szerint a tervezési terület erdőterület övezetébe tartozik. A Helyi Építési Szabályzatban az övezetre az alábbi előírások érvényesek:

„Erdőterület 15.§

(1) az erdőterületek olyan beépítésre nem szánt területek, amelyek jellemzően az erdő folyamatos fenntartásának céljára szolgálnak.

- (2) Sirok belterületi erdőterületei az építésszabályozási övezeti besorolás szerint az Ev jelű, védelmi céllal hasznosítandó, meglévő erdőterületekhez tartoznak.
- (3) Az Ev jelű erdők övezetében elhelyezendő építmények a máshol és másként nem létesíthető:
- a) nyomvonal jellegű építmények és műtárgyak,
 - b) a kutatást és az ismeretterjesztést szolgáló, épületnek nem minősülő építmények,
 - c) a honvédelmet és belbiztonságot szolgáló műtárgyak.
- (4) Az erdő elsődleges rendeltetését az erdészeti hatóság állapítja meg. Az erdőgazdasági övezetekben minden engedélyköteles építési munka, területhasználat-módosítás csak az erők védelmével, létesítésével, kezelésével, használatával összefüggő országos hatályú jogszabályok alapján és az erdészeti hatósággal, mint szakhatósággal egyetértésben történhet, de mindenkor figyelemmel az erdő védelméről szóló törvény vonatkozó szakaszaira.”

Erdőterv:

A kaptárkövek a Parádi erdőtervezési körzet Sirok 130 erdőtag S/190/ erdőrészletben találhatóak. Az erdőrészletben az erdő elsődleges rendeltetése parkerdő, kismértékben tűzveszélyes faállományok jellemzik a területet. A következő tervezés éve 2021.

A terület kismértékben keleti irányban átfedésben van a Parádi erdőtervezési körzet Sirok 129 erdőtag F/60/ erdőrészlet területével. Az erdőrészletben az erdő elsődleges rendeltetése talajvédelmi, és kismértékben tűzveszélyes faállományok jellemzik a területet. A következő tervezés éve 2021.

A terület kismértékben keleti irányban átfedésben van a Parádi erdőtervezési körzet Sirok 129 erdőtag B/20/ erdőrészlet területével. Az erdőrészletben az erdő elsődleges rendeltetése faanyagtermelő, és kismértékben tűzveszélyes faállományok jellemzik a területet. A következő tervezés éve 2021.

2. A tervezési terület állapotának leírása

2.1. Környezeti elemek

A siroki Törökasztalt és a Bálványköveket magába foglaló tervezési terület a Siroki Várhegytől északkeletre, attól kb. 300 méter távolságra fekvő Törökasztal tetején helyezkedik el.

A siroki Vár-hegyet felépítő tufa rétegtani besorolásán még vitatkoznak a geológusok. Eredendően az alsó-miocén kárpáti emeletében kezdődő vulkáni működés nyomán keletkezett, uralkodóan ártufa kifejlődésű, erősen összesült, horzsaköves **Tari Dácittufa Formációval** azonosították a siroki sziklák kőzetanyagát. A legújabb felfogás szerint inkább a bádeni emeletben (15-16 millió éve) képződött **Gyöngyössolymosi Riolit Formáció** „dagadókúpjaihoz”, lávadómjaihoz kapcsolódó riolittufa-szórások, ignimbrites árok termékének tekinthető. A Sirok környéki törmeléken vulkanikus kőzetek tehát nem a bükkaljai tufák keletkezésével, hanem inkább a mátrai vulkanizmussal hozhatók kapcsolatba.

Tari Dácittufa Formáció (korábbi neve: középső riolittufa szint)

A ún. „középső riolittufa” dácittufa szintszerűen a Mátra hegység É-i oldalán Tar – Ágasvár – Galyatető – Parásdsvár – Rózsaszállás – Disznókő – Oroszlánvár – Cseresznyestető – Sirok vonalában, K-en Verpelétig a felszínen összefüggő sávban nyomon követhető. A tufa biotit-piroxén-földpát-kvarc tartalmú horzsaköves üvegtufa főleg ignimbrites ártufa jellegű, néhol vízben felhalmozódott fáciesek kíséretében. Radioaktív kora 15,9-16,8 M év (Pécskay Z. 2002 in Zelenka T. et al. 2004). A többször ismétlődő kitörések tufái az egykori völgyet kitöltő ignimbrit-árakban kihülési oszlopos elválást mutatnak, gázkifúvós csatornákkal

(Tarnaszentmária), míg a hullott változatoknál *akkréció lapillis szintekkel* jellemezhetők. Ezek utólagos felszíni eróziója „kőgomba” formát mutat (siroki Várhegy). (Zelenka T. 2010)

Gyöngyössolymosi Riolit Formáció (régi neve: bádeni riolit összlet)

A bádeni andezit vulkanizmus végén a Ny-i Mátrában az andezit kaldera központi részen helyi riolittufa szórás és riolit dagadókúpok jelentkeznek Gyöngyössolymos Kis-hegy – Asztagkő – Bánya-bérc – Mátrakeresztes – Korlát-tető – Apc – Lőrinci vonalában. A Gyöngyössolymos kis-hegyi folyásos, litofízás, szferoidos riolit láva egy része vízbe ömlött, melyet a lávaárak végén jelentkező perlit jelenléte is bizonyít. A riolit kora felső bádeni (K/Ar kor 15 M év). A Keleti-Mátrában ennek a szintnek felel meg a Pisztrángos-tónál feltárt dácitdóm lávafolyása (K/Ar kor 15 M év), Mátrafüred–Abasárnál, a Holló-kő D-i előterében a több ciklusú kitörésből származó *akkréciós lapillis riolittufa* és vegyestufa (Vargáné Máté K. 1967). (Zelenka T. 2010) A Mátrától ÉK-re, a siroki Várhegyet és környékét felépítő nagyvastagságú riolittufa-összlet megjelenése alapján közeli kitörési központból származik, emiatt egyes kutatók a *Gyöngyössolymosi Riolit Formációba* sorolják. (Pelikán P. 2010)

A kaptárkövek geomorfológiai megjelenését elsősorban a kitettség és az időjárási viszonyok határozzák meg. A kaptárköveket alkotó tufaközet mállékony, könnyen faragható, nem fagyálló, a szélsőséges időjárási viszonyoknak kevésbé ellenálló.

A tufafelszíneken általában barnaföldek alakultak ki, de – a fülkés sziklát is figyelembe véve – jelentős a kopárok részaránya. A sziklát fedő kevésbé vastag, törmelékes talajokat a ranker és váztalajok közé sorolhatjuk. Az utóbbi 70-80 évben a talajosodási folyamatok felerősödtek.

A sziklák faragásának időszakában a talajtakaró valószínűleg kisebb kiterjedésű és vékonyabb lehetett. Erre a szomolyai Vén-hegy kaptárkőnél végzett régészeti kutatások világítanak rá, hiszen a néhol 0,8-1,0 m vastag talaj takarásából több fülke is előkerült, valamint a sziklák lábánál csatornákat, tálalakú mélyedéseket tártak fel.

2.2. Élettelen természeti értékek

A Bálványköveken és a Törökasztal tömbjén kaptárfülke már csak nyomokban található. A Törökasztal dácittufa tömbjén már csak egy fülke alaplapja látható. A Törökasztal csúcsát lefaragták, a vízszintesre kialakított felületébe pedig kisebb-nagyobb medencék, tálalakú mélyedések, csatornák, lyukak vannak bevésve. Tehát nem csak a sziklatetők befaragásait készítette ember, hanem a sziklatömbök formáját is jelentősen átalakította.

2.3. Biológiai jellemzők

A terület állatföldrajzi szempontból az *Ősmátra (Matricum)* faunakörzetbe, a *Börzsöny-Mátra-Bükk vonulat (Eumatricum)* faunajárásba tartozik. Növényföldrajzi besorolása szerint a *Pannoniai Flóratartomány (Pannonicum) Északi-középhegység (Matricum)* flóraidékének *Borsodi (Borsodense)* flórajárásához tartozik, de déli fekvéséből adódóan átmeneti területnek minősül az Alföld felé (*Eupannonicum*).

A kaptárkövek környezetében jelentős inváziós terhelés /fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)/ tapasztalható. További növényfajok: vadrózsa (*Rosa canina*), kökény (*Prunus spinosa*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*). Védett növény- és állatfajokra vonatkozóan adattal nem rendelkezünk.

2.4. Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A fülkés sziklákat a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördögtoronynak, Nagybábaszéknek, Nyergesnek, Hegyeskőnek, Kecsekőnek, Ablakoskőnek, Királyszékének, Kősárcánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkö elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is: 1865-ben Kubinyi Ferenc, 1885-ben és 1891-ben Bartalos Gyula, 1939-ben Klein Gáspár, a 60-as években Saád Andor, a 70-es évektől pedig Mihály Péter.

A Királyszéke sziklát kettészelű Kutyaszorítóban lévő egyik fülke hátlapjába kettős halmon álló kettős kereszt van bevésve. Keletkezési ideje ismeretlen, minden bizonnyal a fülkefaragás időszakát követően keletkezett. Bartalos Gyula leírásaiban már szerepel, tehát a befaragás ideje száz évnél többre tehető.

Legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalaiba vájt fülkék eredete, készítésük oka váltott ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mély fülkék peremén - az épségben lévőknél még jól láthatóan - bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők. Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalalon, a nyílások rendkívüli formagazdagsága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek. A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született. E téma első alapos kutatója az egri történész-régész pap, Bartalos Gyula szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. Klein Gáspár borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Már Bartalos megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkékben hajdan méhészkedtek: "A köznép, mely a pillanat hatása alatt okoskodik, a fülkékről kaptárköveknek mondja e sziklákat, szerinte ezek a régi ember méhese lettek volna, mintha kőben és árnyékos oldalon laknék a méh." – írta 1891-ben az Archaeologiai Értesítő lapjain. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője Saád Andor miskolci orvos volt, aki Korek József régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során előkerült, 11-14. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltatottak bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészet emlékei s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy egy Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosították meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség! Elgondolkodtató a fülkék égtájak szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A 11. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méh vadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt.

A tervezési terület sziklás, kopáros terület, aminek környezetében erdőgazdálkodási terület található.

2.5. Oktatás, kutatás

A Bükkalja vulkanitjainak első részletes leírását Schréter Zoltán (1913, 1943, 1952.) adja. Bükk-vidéket érintő földtani szintetizáló monográfiájában Balogh Kálmán (1964) a kainozóos vulkanoklasztitokat vázlatosan, főként Schréterre támaszkodva ismerteti. Pantó Gábor (1961, 1962, 1965) összefoglaló munkáiban csak érintőlegesen foglalkozik a területtel. A Kárpát-Pannon régió neogén vulkanitjainak újrvizsgálata is kiterjed a területre (Póka Teréz et al., 1998, Zelenka Tibor et al. 1997). Pentelényi László (1996, 2002, 2005) adja a tervezési terület közetének legrészletesebb leírást. Legfrissebb vulkanológiai kutatások Harangi Szabolcs és Lukács Réka nevéhez fűződnek (2009).

A szomolyai Kaptár-völgy fülkéire hívta fel először a figyelmet Kubinyi Ferenc geológus 1865-ben. A kaptárkövek első alapos kutatója Bartalos Gyula tudós pap, aki az „emlékkövek”-ről 1885-ben és 1891-ben két tanulmányt jelentetett meg, lerakva ezzel a kaptárkő-kutatás alapjait. Klein Gáspár borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Kolacskovszky Lajos az 1930-as években foglalkozott a kaptárkövekkel. A kőfülkék topográfiai feldolgozását Saád Andor miskolci orvos kezdte meg, aki Korek József régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során 36 db 14–15. századi kerámiatöredéket találtak. Eredményeik a Herman Ottó Múzeum Évkönyvében (1972.) jelentek meg. Mihály Péter az 1970-es évektől az ország összes kaptárkő-lelőhelyét egységes módszerrel felmérte, és topográfiai eredményei a megyei múzeumi közlönyökben jelentek meg. 1979-ben rendszerezte az itt található 117 kaptárfülkét. A legújabb időkben Baráz Csaba (2000, 2002, 2007) szintetizáló műveiben igyekszik megfejteni a fülkés sziklák titkait.

Bartalos Gyula az egész Várhegyet, faragott szikláival, szakrális helynek tekintette. A siroki bálványköveket (beleértve a vártól délnyugatra égbeszökkenő szfinx-alakú sziklát is) a hozzájuk kapcsoló néphagyományok miatt a jeles kövek csoportjába tartoznak, a Törökasztal tövében dokumentált fülkék alapján ugyanakkor kaptárkő-lelőhely.

Bartalos naplójegyzetei tanúsága szerint sokszor megfordult Sirok környékén, így a Várhegyen is és alaposan tanulmányozta mind a várat, mind pedig a riolittufa sziklákat. 1885-ben, amikor a fülkés köveket még *lobroknak* nevezi így ír róluk: „*Sírokat vélek én tehát e lobrokban; meglehet ezt jelenti a Mátrában eső Sirok község neve is, hol hasonlólag rhyolith kősziklából vannak ilyen lobrok és emberalakok vágva.*” (Bartalos Gy. 1885) 1891-es írásában pedig az *emlékkövek, bálványkövek* közt ismerteti ezt a helyet: „*Nevezetesebb ennél (t.i. a gyöngyössolymosi Csákkőnél) a siroki vár kettős sziklacsoportja két átellenes hegycsúcson: egyik az, melyen a középkori várda épült, másik a török-asztal csúcsa... A sziklák oldalain láthatók szabálytalan fülke-bevágások.*” (Bartalos Gy. 1891) A *Heves megye őskorában* sziklasírok címszó alatt találkozunk Sirok nevével: „*Sirok határában, a Várhegy szikláiban, vakablakokat és tágasabb fülkéket fedeztek fel s a vár falainak sziklaalapján levő fülkék megelőzték a lovagvár építésének korát, mert több helyen e fülkék üregeit beépítették. E régi nép alkotásait tüntetik fel ugyancsak a Várhegyen egyéb faragott sziklák is: az ú.n. Törökasztal és ama három bálványkép, melyekhez a nép hagyományai fűződnek.*” (Bartalos Gy. 1909)

Mihály Péter A heves megyei kaptárkövek topográfiájában a „*Nem hitelesíthető, kérdéses lelőhelyek*” fejezetben tárgyalja a Vár-hegy, a Bálványkövek és a Törökasztal szikláit. Ezeket külön-külön elemzi, majd megállapítja: a Várhegyen – a váron kívül, illetve a belül lévő, valamint a kazamaták belsejében fellelhető – vakablakok, bevágások nem határozhatók meg egyértelműen kaptárfülkéknek. A Bálványköveken és a Törökasztal tömbjén kaptárfülke már

csak nyomokban található. „A szikla DNy-i aljának falán látható ugyan három, egymás mellett lévő bevágás, de ezeket már korábban sem lehetett volna egyértelműen kaptárfülkének venni.” (Mihály P. 1976)

Amennyiben az *emlékkő* és *kaptárkő* kifejezés közé egyenlőségjelet teszünk, akkor Bartalos ezt a helyet – az egész Vár-hegyet kopár szikláival – kaptárkőnek tekintette. Ezt a véleményt erősíti meg a Szendrei János beszámolójában olvasható megállapítás is: „Sirokon a középkori várat vizsgálva, a casamaták ősi sziklabarlang lakásnak bizonyultak, itt-ott fülkés temetkezés helyével.” A Törökasztalon Szendrei sem említ konkrétan fülkéket, csupán azt jegyzi meg, hogy „lapos tetején üreg van vájva az esővíz összegyűjtésére, mely azután onnan egy kis csatornán levezettetett.” (Szendrei J. 1892)

Martus Ferenc, aki a Bükkalja összes kúpalakú tufatornyát egykor fejvel rendelkező szoboralakzatok maradványainak tekintette, a Bálványköveken és a Törökasztalon határozottan fülkéket említ. „A kaptárkőkultúra legmonumentálisabb emlékeit ismertem fel a siroki vár mellett levő kőbálványokban... A faragott fülkék nyomai itt is felfedezhetők, nemcsak a hármaskőbálványon, hanem a keletre ágaskodó ún. Törökasztal csoport kőoldalain is. Azonban itt, minthogy sokkal kitettebbek, bizony jobban el vannak mosódva, mint például a Purgál völgyben vagy a szomolyai csoporton.” (Martus F. 1957)

Martus fülkékről szóló tudósítása elfogadható, hiszen Mihály Péter 1974 márciusában a Törökasztal dáciuttufa tömbjén még három darab nyomról készíthetett fényképfelvételt (Mihály P. 1976), napjainkban már csak egy fülke alaplapja látható.

A Törökasztal csúcsát lefaragták, a vízszintesre kialakított felületébe pedig kisebb-nagyobb medencék, tálalakú mélyedések, csatornák, lyukak vannak bevésve. Tehát nem csak a sziklatetők befaragásait készítette ember, hanem a sziklatömbök formáját is jelentősen átalakította.

Az élővilág értékeinek feltárása szempontjából a terület a 90-es évek közepéig „fehér foltnak” volt tekinthető. A térség botanikai és zoológiai kutatásai a Bükk hegységre koncentráltak. A terület botanikai értékeinek szisztematikus feldolgozása 1995-ben indult meg, kezdetben az értékes erdőössztyep maradványok tekintetében. A botanikai adatok egy része bekerült a Bükk hegység flóráját feldolgozó munkába (Vojtkó András, szerk.), másrészt Pifkó Dániel és Barina Zoltán florisztikai cikkébe. A Bükki Nemzeti Parkra vonatkozó zoológiai monográfiában (Mahunka S. /szerk./) nem találunk adatokat a területről.

A TÉKA program keretében 2011-ben jelent meg Baráz Csaba, Kiss Gábor és Holló Sándor által írt összefoglaló ismertető füzet a hazánk fülkés szikláiról Szakrális köemlékeink – Kaptárkövek Magyarországon címen.

Mihály Péter és Baráz Csaba kaptárkő topográfiai kódrendszere alapján a lelőhely a H.6.b. jelölést kapta. A kódjelzések a magyarországi kaptárkő-lelőhelyek azonosítását segítik. A nagybetű a megye kezdőbetűjét, az arab szám a települést, a kisbetű a kaptárkő-lelőhelyet településen belül (a római szám a sziklát, az arab szám a fülkét) jelöli.

2.6. Gazdálkodási jellemzők

A kaptárköveket magába foglaló területen jelenleg erdőgazdálkodás folyik.

2.7. Veszélyeztető tényezők

Az időjárási elemek a szabad, mállékony kőzetfelszínek lepusztítását a morfológia kitettségnek megfelelően a völgyek délre néző oldalain képesek a legintenzívebben elvégezni.

A kialakításukon túl azonban e külső erők a kaptárkövek lassú megsemmisítésében is jelentős szerepet játszanak. A környezetszennyeződés felerősödése miatt a tufa kőzetfajta mállása az utóbbi 30-40 évben jelentősen felgyorsult, ami a kaptárkövek megőrzésének nem kedvez.

További veszélyeztető tényezőként kell figyelembe venni, hogy a fent leírt folyamatok hatására kialakult kopások kedveznek az invazív növények terjedésének, melyek közül elsősorban az akác, gyalogakác megjelenése okozza a legnagyobb károkat. Az időjárási elemek mellett az akác és egyéb fásszárú növényzet gyökérzetének feszítő ereje pusztítja leginkább a sziklákat. Az akác visszaszorítása, és a kaptárkövek, sziklafelszínnek fásszárú növényzettől való mentesítése a legfontosabb kezelési feladat.

Természeti folyamatok következtében a sziklafelszín aprózódása és mállása a fülkék állapotára is hatást gyakorol.

A Siroki-vár közelsége miatt jelentős a terület turisztikai terheltsége, a Törökasztal környezetében elhagyott hulladékot lehet találni. A látogatók által okozott taposási erózió is erősen terheli a területet.

3. Természetvédelmi (kezelési) célkitűzések meghatározása

3.1. Természeti, táji, kultúrtörténeti értékek

A kaptárkövek megóvása, valamint környezetük természeti állapotának fenntartása, javítása.

3.2. Tervezési területhez kapcsolódó tevékenységek

A kaptárkövek és környezetük helyszíni kutatási lehetőségének biztosítása.

A kaptárkövek és környezetük örökségvédelmi célú bemutatási lehetőségének biztosítása.

4. A részletes kezelési terv

4.1. Természetvédelmi stratégiák

A kaptárkövek fennmaradását, környezetük megóvását és az egyéb természetvédelmi célkitűzések elérését elősegítő tevékenységek támogatása.

A kaptárkövek és környezetük károsítását, megsemmisítését eredményező tevékenységek tiltása.

A területhasználat szabályozása a kaptárkövek károsodásának megakadályozása érdekében.

A területen folytatott gazdálkodási és egyéb emberi tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel, a terület rendeltetésével.

A terület kutatásának, látogatásának, bemutatásának szabályozása, e tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel.

4.2. Részletes kezelési előírások

4.2.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

4.2.1.1. Földtani, felszínalaktani természeti értékek, barlangok védelme

A területen a felszín átalakítása, vagy az azzal járó bármilyen tevékenység kizárólag a meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében, a működési területével érintett, a természetvédelmi kezelésért felelős nemzeti park igazgatóság (a továbbiakban: igazgatóság) munkatársának felügyelete mellett végezhető.

A területen követ fejteni tilos.

A kaptárköveket vésni, faragni, festeni, a fülkék alakját, méretét megváltoztatni tilos.

A kaptárköveken tárgyakat, eszközöket, műszereket csak a meghatározott természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, az igazgatósággal történt egyeztetést követően lehet ideiglenesen vagy véglegesen elhelyezni. Az igazgatóság az egyeztetés nélkül vagy nem az egyeztetés eredményének megfelelően elhelyezett tárgyakat, eszközöket, műszereket eltávolíttathatja.

A kaptárkövekre és a fülkébe növényeket telepíteni tilos.

A kaptárköveken és közvetlen környezetükben megtelepülő, a sziklák állapotát – például a gyökérzet repesztő hatása miatt – veszélyeztető fás és lágyszárú növényzetet, fa- és cserjegyományokat a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, az igazgatósággal egyeztetve el kell távolítani. A növényzet eltávolítását az állagmegóvás érdekében sürgősen elvégzendő munkálatok kivételével a vegetációs időszakon kívül kell elvégezni.

A fülkékben felhalmozódó talajt és növényi maradványokat rendszeresen el kell távolítani.

4.2.1.2. Élő természeti értékek

A területen megtalálható őshonos növényzet, védett és fokozottan védett botanikai és zoológiai értékek felmérése, kataszterezése.

4.2.1.3. Kutatás, vizsgálatok

A területen folytatható kutatási tevékenység célja a fülkék eredetének, rendeltetésének, kultúrtörténeti szerepének feltárása, a befoglaló kőzetek és felszínformák, mint a fülkéket befoglaló földtani-felszínalaktani képződmények megismerése, valamint a természetvédelmi kezelést elősegítő ismeretek bővítése lehet.

Kizárólag az igazgatósággal előzetesen egyeztetett kutatási terv alapján engedélyezhető az előző bekezdésnek megfelelő kutatás.

A kutatás során kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes a terület rendeltetésével, a kutatás és annak módszere nem veszélyezteti, károsítja a kaptárköveket.

A kutatás publikált vagy adattárban elhelyezett eredményeit a kutatást végzőnek az igazgatóság számára elérhetővé kell tennie.

4.2.1.4. Terület- és földhasználat

A területen építmény elhelyezése kizárólag az örökségvédelmi célú bemutatás és a kaptárkövek állagmegóvása érdekében engedélyezhető abban az esetben, ha az építmény a kaptárkö és környezete tájképi egységét károsan nem befolyásolja, állapotát nem veszélyezteti.

A területen külszíni és mélyszinti bányaművelés nem folytatható.

A területen vadgazdálkodási létesítmény nem helyezhető el és nem üzemeltethető.

4.2.1.5. Látogatás

Tilos a területen technikai- és extrém sport tevékenységet folytatni.

A kaptárkövekre tilos felmászni. Kivételt képez ez alól az engedélyezett kutatás vagy a természetvédelmi kezelés céljából történő jelenlét.

4.2.1.6. Természetvédelmi infrastruktúra

A terület határán, a fő megközelítési útvonalak mentén hatósági tájékoztató táblát kell kihelyezni, szükség szerinti mennyiségben. A táblák fenntartásáról gondoskodni kell.

Amennyiben a területen az örökségvédelmi célú bemutatást szolgáló természetvédelmi infrastruktúra kiépítését nem az igazgatóság végzi, a bemutató útvonal nyomvonalát, a természetvédelmi infrastruktúra elemeit és azok elhelyezését, arculatát, valamint a tájékoztató táblák tartalmát (különös tekintettel a helyszínen betartandó látogatási szabályokra) előzetesen egyeztetni kell az igazgatósággal.

4.2.2. Művelési ághoz, vagy földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

4.2.2.1. Erdők kezelése

A kaptárköveket közvetlenül érintően közelítés, fadóntás, készletezés nem végezhető.

4.3. Térképek

4.3.1. Kaptárkövek védőterülete topográfiai és kataszteri alapon (M 1:2000)

4.3.2. Kaptárkövek védőterülete topográfiai és kataszteri alapon (M 1:5000)

4.4. Fényképek

Mellékelve 8 db fénykép.

5. Bibliográfia

Alföldi László – Balogh Kálmán – Radócz Gyula – Rónai András (1975): Magyarázó Magyarország 200 000-es földtani térképsorozatához. M-34-XXXIII. Miskolc. Magyar Állami Földtani Intézet kiadása

Balogh Kálmán (1964): A Bükk hegység földtani képződményei. A Magyar Állami Földtani Intézet Évkönyve 48. 2.

Balogh Kálmán – Rónai András (1965): Magyarázó Magyarország 200 000-es földtani térképsorozatához. L-34-III. Eger. Magyar Állami Földtani Intézet kiadása

Baráz Csaba (1997): Bartalos Gyula (1839-1923) régészeti-történeti kutatásai – Egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve XXXIII. 177-249

Baráz Csaba (1998): Szakrális táj. Kultúrtáj-karakterológia a kaptárkövek ürügyén – Műemlékvédelem 1998. 6. sz., 316-322.

Baráz Csaba (1999/a): Kaptárkövek a Bükkalján – Sziklaméhészettől a magyar ősvallásig. - Debrecen

Baráz Csaba (1999/b): A bükkaljai kaptárkövek II. – A kaptárkövek kultúrtörténete – Földrajz Tanítása 1999. 1-2. sz., 10-18-

Baráz Csaba (2000): Kaptárkövek. Szakrális köemlékek a Bükkalján – Eger, 2000

Baráz Csaba (2002): Kaptárkövek a Bükkalján. In Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 365-379.

Baráz Csaba – Ilonczai Zoltán – Schmotzer András (2007): Kaptárkövek völgye – Bábakalács füzetek - 7., BNPI, Eger

Baráz Csaba – Kiss Gábor – Holló Sándor (2011): Szakrális köemlékeink – Kaptárkövek Magyarországon, VM KTHÁ, Budapest

- Baráz Csaba – Mihály Péter** (1995-1996): A Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kaptárkő topográfia újabb eredményei és a fülkék rendeltetésének vizsgálata – Egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve XXXI-XXXII.
- Bartalos Gyula** (1885): Eger vidékének történetírás előtti emlékei – In Adatok az Egri Egyházmegye történelméhez. I. Szerk. Kandra Kabos, Eger, 322-362.
- Bartalos Gyula** (1891): Egervidéki „kaptárkövek” és barlangok – Archeológiai Értesítő XI., 136-141.
- Klein Gáspár** (1939): Borsod vármegye és népességének története – In Vármegyei Szociográfiák V. Borsod vármegye, Budapest
- Kolacsovsky Lajos** (1934): A Bükk kaptárkövei – Turisták Lapja 46., 219-223.
- Kubinyi Ferenc** (1865): A szomolyai kaptár-völgy – Budapesti Szemle III., 1865. 10. szám, 452.
- Lukács Réka** (2009): A Bükkalja miocén szilíciumgazdag piroklasztitjainak petrogenézise: következtetések a magmatározó folyamatokra – doktori értekezés
- Mihály Péter** (1976): A Heves megyei kaptárkövek topográfiája – Egri Múzeum Évkönyve XIV., 245-292.
- Mihály Péter** (1978-1979): A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kaptárkövek topográfiája – Herman Ottó Múzeum Évkönyve XVII-XVIII., 33-86.
- Pelikán Pál** (2002): A Bükk-vidék földrajza. - Földtani felépítés, rétegtani áttekintés. – Fejlődéstörténet I. Szerkezetfejlődés. In Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 23-70.
- Pelikán Pál szerk.** (2005): A Bükk hegység földtana. Magyarázó a Bükk hegység földtani térképéhez (1:50000) – Magyarország tájegységi térképsorozata, MÁFI, Bp.
- Pentelényi László** (1996): Bükkalja savanyú intermedier vulkanizmus. In: Neogén vulkanitok a Kárpátok-Pannon régióban – Kézirat, MÁFI
- Pentelényi László** (2002): A Bükk-vidék földrajza. – A Bükkalja I. Földtani vázlata. In Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 23-70.
- Pentelényi László** (2005): A bükkaljai miocén piroklasztikum összlet. In Pelikán Pál (szerk.): A Bükk hegység földtana. Magyarázó a Bükk hegység földtani térképéhez, MÁFI, 210-225.
- Póka Teréz – Zelenka Tibor – Szakács Alexandru – Seghedi Ioan – Nagy Géza – Simonits András** (1998.): Petrology and geochemistry of the Miocen acidic explosive vulkanism of the Bükk Foreland; Pannonian Basin, Hungary – Acta Geologica Hungarica 41/4, 437-466.
- Saad Andor** (1963): A kaptárkövekről – Egri Múzeum Évkönyve I., 81-88.
- Saad Andor** (1966): Megoldott rejtély – Természettudományi Közlöny 1996. 9. szám
- Saad Andor** (1972): Adatok a kaptárkövek eredetének, korának és rendeltetésének meghatározásához – Herman Ottó Múzeum Évkönyve XI., 105-121.
- Saad Andor – Korek József** (1965): Denkmäler der Frühmittelalterlichen Imkrei am Fuss des Bükkgebirges. Die Fragen der Felsen mit Bienennischen – Acta Archeologica Hungarica XVII. 369-394.
- Schréter Zoltán** (1943): A Bükk hegység geológiája. Beszámoló a m. kir. Földtani Intézet vitaüléseinek munkálatairól. A m. kir. Földtani Intézet 1943. évi jelentésének függeléke 5. 7. 378–411.
- Schréter Zoltán** (1952): Földtani vizsgálatok a Bükk hegység déli részén. A Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése a 1944. évről 45-48.
- Soó Rezső** (1937): A Mátrahegység és környékének flórája. Magyar Flóraművek I. - Debrecen

Zelenka Tibor et al. (1997): Miocen acidic explosive vulkanism in the Bükk Foreland, Hungary: Identifying eruptive sequences and searching for source locations
Vojtkó András (2001): A Bükk hegység flórája. - Sorbus 2001, Eger: 1-340.